

schroomden zij niet om hun voorraad in de Schie te deponeren.⁷⁾

Door de invoering van het système libre zou het aanbod van fecaliën naar alle waarschijnlijkheid sterk verminderen. De gemeente Rotterdam verklaarde zich bereid om Thooft daarin tegevoet te komen, niet alleen omdat deze volgens het contract recht had op de Rotterdamse fecaliën, maar ook omdat het ophalen ervan werd gezien als een middel om de overgang naar het système libre te versoepelen. In sommige stadsdelen kon het système libre nog niet worden toegepast. In verscheidene polderkeuren was namelijk een verbod op de lozing van fecaliën opgenomen. Vooral de oostelijke polders Rubroek en Spiegelnisse zagen daar streng op toe. Wellicht zou een ophaaldienst als die van Thooft voorlopig uitkomst bieden. Het contract werd in 1865 vernieuwd. Acht jaar later schreef de gemeente het contract, op verzoek van de erven Thooft, over op naam van J.J. Kortman.⁸⁾

Zowel over de afvalverwijdering als over het ophalen van de stedelijke fecaliën is heel wat afgemopperd. Toch mogen we daaruit niet onmiddellijk de conclusie trekken dat de contractanten zich niet aan hun afspraken hielden. Als het stadsbestuur over de gemeentereiniging klaagde, was dat in veel gevallen inderdaad terecht, maar een deel van de klachten was niet veel meer dan het gebruikelijke ritueel bij de onderhandelingen over een mogelijke verlenging van het contract. Als de kwaliteit niet deugt, kan de prijs van het gebodene immers gemakkelijker naar beneden worden gepreut. Het stadsbestuur wilde voor een dubbeltje op de eerste rang zitten, en als dat niet lukte, nam het dikwijls genoegen met een minder effectieve vorm van afvalverwijdering - het wilde de gemeentekas zoveel mogelijk ontzien. Als het contract te zuinig van opzet was, dan bleef ook het reinigingsresultaat onder de maat. Maar dat kon de contractant nauwelijks worden aangerekend.⁹⁾

In de jaren zeventig van de vorige eeuw, toen de raad zich boog over de afvalverwijdering en het ophalen van fecaliën in de nieuwbouwwijken, werden de klachten breed uitgemeten. De discussies gingen echter nauwelijks over de contractanten en de kwaliteit van hun inzet, maar hadden een veel principiëler karakter. Opnieuw stond de 'quaestie der faecaliën' centraal. Oude discussies, zoals gevoerd over het Waterproject en het système libre, werden nieuw leven ingeblazen. 'Verzamelaars' stonden weer tegenover 'verdunners' en de afvoer van fecaliën via de riolen werd opnieuw kritisch